

LEWIS CARROLL

Kraukijahti

KUVITTANUT TOVE JANSSON

Suomentanut Alice Martin

WSOY

Lewis Carroll
KRAUKIJAHTI

KUOLINKAMPPAILU KAHDEKSASSA KOHTAUKSESSA

Kuvittanut

TOVE JANSSON

Suomentanut Alice Martin

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

HELSINKI

Suomentaja kiittää valtion kirjallisuustoimikuntaa kohdeapurahasta
sekä Koneen säätiötä työpajaresidenssistä.

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

The Hunting of the Snark (1876)

SUOMENKIELINEN LAITOS © ALICE MARTIN JA WSOY 2013

KUVITUS © TOVE JANSSONIN PERIKUNTA

ISBN 978-951-0-39897-5

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

ESIPUHE 7

KUINKA KRAUKI PYYDYSTETÄÄN 9

ENSIMMÄINEN KOHTAUS II

Rantautuminen

TOINEN KOHTAUS 17

Päällikön puhe

KOLMAS KOHTAUS 23

Paakaran tarina

NELJÄS KOHTAUS 29

Jahti

VIIDES KOHTAUS 35

Pitsinnyplääjämajavan oppitunti

KUUDES KOHTAUS 43

Prokuraattorin uni

SEITSEMÄS KOHTAUS 49

Pankin kohtalo

KAHDEKSAS KOHTAUS 53

Häviäminen

*Rakkaalle lapselle
kultaista kesäpäivää ja
kesäisen meren kuisketta muistellen*

KERTtuni Hannun puvussa hiekkaa lapioi,
Ei säästä voimiaan vaan huhkii pojan lailla,
Sitten polvellani levähtää ja aprikoi
Äneni vaellusta sadun mailla.

RUUDinkeksijät, te raa'at pyrkyrit,
Arvatkaa mikä maailmassa on kaikkein parasta!
Kalleinta ovat viattomat tunnit lapsen leikkien
Ajanhukaksi ne vaikka haluatte katsoa.

SÄTeilee meri, juttele hassujasi, tyttöseni,
Anna lepo sille jota eivät autat sanat viisaiden!
Ihmeellisen aarteen taisin löytää itselleni,
Kai herkempää ei tiedä ihminen –

AVAIMen lapsen sydämeen. Vaan haihtukaa
Muistot, repimästä sieluani levotonta!
Minulta työ vie päivän tunnit, unen varastaa,
En silti unohtaa voi kesäpäivää huoletonta.

Esipuhe

Jos – eikä mahdollisuutta ehkä täysin voida poiskaan sulkea – tämän lyhyen mutta rakentavan runon tekijää joskus syytettiin siitä että hän on kirjoittanut hölynpölyä, perusteena ei varmastikaan voisi olla mikään muu kuin tämä säe:

Keulapuomi peräsimeen joskus sotkeutui

Tämän piinallisen mahdollisuuden huomioon ottaen minä en, kuten hyvin voisin, vetoa muihin kirjoituksiini, jotka ilman muuta todistaisivat etten kuuna päivänä voisi syyllistyä moiseen, en liioin viittaa, kuten hyvin voisin, runon omiin vankkumattoman opettavaisiin piirteisiin, en sen tarkkaan esitettyihin matemaattisiin periaatteisiin taikka jaloihin luonnontieteellisiin opetuksiin – ei, minä otan kynän kauniiseen käteen ja selitän, miten näin pääsi käymään.

Päällikkö, joka oli miltei sairaalloisen pikkutarkka muotoseikoista, määräsi viikoittain keulapuomin irrotettavaksi uudelleenlakkausta varten, ja kerran jos toisenkin sattui niin, että kun takaisin kiinnittämisen aika tuli, kukaan miehistöstä ei muistanut, kumpaan päähän laivaa se kuului. He tiesivät, että Päälliköltä oli aivan turha tiedustella asiaa, sillä hän vain vetoaisi laivastosääntöön ja latelisi pitkät pätkät amiraliteetin ohjeistosta, josta kukaan miehistön jäsenistä ei ollut ikinä saanut mitään selvää – ja niin ollen tilanne useimmiten ratkaistiin kiinnittämällä puomi mitenkuten peräsimen yläpuolelle. Ruorimiehellä* oli tapana seistä kyynelsilmin paikallaan; *hän* kyllä tiesi, että

* Virkaa hoiti yleensä Plankki, joka näin välttyi kuulemasta Paakaran jatkuvaa motkotusta kolmen saapasparinsa kelvottomasta plankkauksesta.

väärin meni, mutta voi, laivastosäännön määräys n:ro 42, ”Ruorimiehelle ei ole kenenkään lupa puhua”, oli saanut peräänsä Päällikön itsensä lisäämän täydennyksen ”eikä Ruorimiehen ole lupa puhua kenellekään”. Asiaa oli siis mahdotonta korjata, eikä laiva totellut ohjausta ennen kuin seuraava lakkauspäivä koitti ja lakkaamattomuus lakkasi lakkaamiseen. Näiden hämmäntävien välivaiheiden aikana laiva yleensä purjehti takaperin.

Koska tässä runossa on tiettyjä yhtymäkohtia *Monkeriasballadiin*, käytän tilaisuutta hyväksi ja vastaan tässä kysymyseen joka minulle on esitetty kohdasta ”Haipeloina seisoksivat varakuhvenet”. *Haipeloina*-sanana yksikkö on *haipelo*, ei *haipela*, kuten joku on vastoin parempaa tietoa väittänyt – minkäpä inhimilliselle paukapäisyydelle mahtaa. *Haipelossa* voidaan nähdä sanat *haikea* ja *hontelo*. Nakkelis Kokkeliksen esittämä teoria sanojen pakkaamisesta yhteen, ikään kuin salkkuun, on minusta sopiva selitys tähänkin.

Ottakaamme esimerkiksi sanat *juro* ja *jumi(ssa)*. Päätäpä nyt, että aiot sanoa kummatkin sanat, mutta jätä ratkaisematta, kumman sanot ensin. Avaa nyt suusi ja lausu sana. Jos ajatuksesi on hitustakaan kallellaan juroon päin, sanot ”*jurojumi*”, jos taas karvankin verran jumissaolon kannalla, ulos tulee ”*jumijuro*”; mutta jos sinulla on mielenlaaduista harvinaisin eli täydellisen tasapainoinen mieli, suustasi pääsee sana ”*jumo*”.

Ajatellaanpa tilannetta jossa Pistooli lausui mieleenpainuvat sanansa: ”*Miltä kuninkaalta, mokkeri? Puhu tai kuole.*”*

Jos tuomari Torvi olisi silloin ollut varma, että kuningas oli joko Henrik tai Rikhard, muttei olisi osannut päättää kumpi, niin että hänen oli täysin mahdotonta sanoa toista nimeä ennen toista, voidaanko epäillä, että ennemmin kuin kuollut, hän olisi puuskahtanut: ”Henkhardilta!”

Lewis Carroll

* Shakespeare, Henrik IV, toinen osa, v.3.115, suom. Matti Rossi.

Kuinka Krauki pyydystetään

Kraukijahti sai alkunsa viimeisestä säkeestä, joka putkahti 42-vuotiaan Lewis Carrollin mieleen kävelyllä 1874. Omien sanojensa mukaan hänellä ei ollut aavistustakaan mitä se tarkoitti, mutta pikkuhiljaa säkeestä kasvoi kahdeksanosainen runoelma *The Hunting of the Snark*, joka ilmestyi 1876 ja päättyi nonsensierunouden klassikoksi. Runo viittailee siellä täällä teokseen *Through the Looking-Glass*, suomennos puolestaan kirjaan *Alice Peilintakamaassa* (WSOY 2010), erityisesti runoon *Monkerias* ja sen keksittyihin sanoihin. Itse Krauki ja Päällikön johtaman retkikunnan jäsenet eivät esiinny muualla Carrollin tuotannossa. Runossa mainitut numerot ja laskut on suomenoksessa tarkkaan toistettu, olihan kirjoittaja matemaatikko.

Runon rakenne ja säemäärä on suomeksi sama kuin englanniksi, mutta runomitta on toinen, suomeksi paremmin toimiva trokeemitta.

Carroll omisti *Kraukijahdin* lapsiystävälle ja kirjoitti omistusrunoksi 16-säkeisen akrostikonin. Säkeiden alkukirjaimista muodostuu tytön nimi, Gertrude Chataway, ja äänteellisesti nimi muodostuu myös säkeistöjen alkusanoista Girt, Rude, Chat, Away – kaikki merkityksellisiä sanoja. Vaikka suomi ei aivan taivu toistamaan Gertruden nimeä, käännöshaaste oli vastustamaton.

Krauen pyynti ei keneltäkään onnistu yksin, ja saan kiittää Jatkoa-ryhmän jäseniä ratkaisevista valaistuksen hetkistä käännöstyöpajassa Saaren kartanossa. Omistan suomenoksen englantilaiselle Carroll-ystävälleni Antony Walkerille.

Alice Martin

ENSIMMÄINEN KOHTAUS

Rantautuminen

»Oivallinen kraukipaikka!» huusi Päälikkö
ja kelloansa kilisti ykskantaan.
Tukastansa laskettiin nyt mereen miehistö,
ja vuorovesi kantoi heidät rantaan.

»Oivallinen kraukipaikka! toistan uudestaan;
siitä saatte varmaan rohkeutta.
Oivallinen kraukipaikka, vielä kerrataan!
Kun kolme kertaa sanoo, se on totta.»

Laivan koko miehistön oli Päälikkö pestannut.
Oli kengänkiillottaja yksi Plankki,
kiitos Pipontekijän, ei päitä palellut,
rahavarat hoiti kallis Pankki,

kovapalkkaisena tuo mies heidän rahoistaan
kuin omistansa piti tarkkaa huolta,
jotta ahne Peluri ei biljarditaidoillaan
olisi niistä voittanut yli puolta.

Palkattiin myös riita-asioitten varalta
laivaan oma Prokuraattori;
ja tarvittiin mies arvioimaan retken varoja,
hankittiin siis Pörssimeklari.

Istuskeli nypläämässä laivan kannella
Pitsinnyplääjämajava. Päällikön mukaan
se usein oli pelastanut haaksen rikosta,
mutta miten – eipä tiennyt kukaan.

Yhden maine syntyi siitä, kun hän unohti
rantaan kaikki matkatavaransa,
sormukset ja sateenvarjot, kellot, juveelit
ja matkavaatteet vasta ostamansa.

Neljäkymmentäkaksi, niin hän oli laskenut
laatikkonsa. Kunkin päällä nimi.
Mutta kun hän kellekään ei niistä maininnut,
niin rannalle ne jäivät, koko rivi.

Matkavaatteet sinänsä ei olleet tärkeät –
seitsemän kun takkia oli yllä
ja kolmet saappaat jalassa. Vaan myöskin nimensä
hän oli unohtanut, paha kyllä.

Nimekseen hän luuli, jos vain joku huusi »Hoi»,
tai kiljui kovaa: »Katsos mokomaa»,
»Sipulipihvi paratkoon» tai »Simpula soi!»
tai »Mikä ihme se nyt olikaan!»

»Kynttilänpätkä!» Siinä nimi, jolla ystävät
hellitellen nimittivät häntä;
jotkut vihamiehenä taas häntä pitivät
ja suoraan tyylyttivät: »Juustonlanta.»

»Hän ei ole nero eikä siroliikkeinen»
– jos Päälliköltä lausuntoa lainaa –
»mutta rohkeudessa hän on ylivertainen,
ja kraukijahdissa se juuri painaa!»

Hyeenat hän saattoi haastaa vitsikilpailuun
ja vastas niiden tuijotukseen synkkään,
ja karhun hän sai unohtamaan kaiken murheen muun
kun käveli sen kanssa kápäläkynkkää.

Paakari hän oli, mutta leipälajinsa
hän kertoi vasta aavan meren teillä:
Pullakranssi häihin oli ainut taitonsa.
Ei siihen ollut aineksia heillä.

Viimeiseksi joukkoon liittyi selvä ääliö,
kun yksi pesti oli vielä auki.
Yhden aatteen mies – »No hyvä!» tuumi Päällikkö –
se yksi aate oli näet Krauki.

Pyövelinä olo oli hänen työtänsä.
Vaan merellä hän äityi kertomaan
ainoastaan majavia pyövelöivänsä.
Päällikkö sai sätkyn kerrassaan.

Majavia, hän sanoi viimein mieli mustana,
on yksi, ja se hänelle on kallis –
Pitsinnyplääjämajava, tuo rakkain kaikista.
Sen kuolemaa hän, Päällikkö, ei sallis.

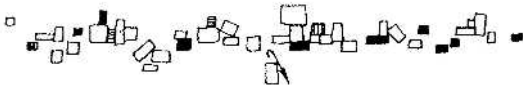
Majavalta tieto vei maun kraukijahdistä.
Se ehdottikin että Pyövelille
hankittaisiin matkaa varten oma laivansa.
Päällikkö vain puisti päätään sille.

Navigointi vaatii aina paljon taitoja,
vaikka yksi kello on ja laiva,
kahden ohjaaminen hipoo taidon laitoja;
yli voimien käy silloin vaiva.

»Hanki käytettynä takki puukonpitävä»,
Paakari soi neuvon majavalle.
Henkivakuutus taas oli Pankin mielestä
hyvä turva – ei kun nimi alle.

Kaksi oli vakuutusta: toinen antaisi
tulipalon sattuessa takeet,
toinen vaihtoehtoisesti kaiken korvaisi,
jos vaurioiden syynä oli rakeet.

Ei se auttanut: sen koommin, jos vain Pyöveli
sattui sinne missä majava,
se käänsi päänsä, katsoi pois ja vaiti nypläsi
ja näytti oudon varautuneelta.

TOINEN KOHTAUS

Päällikön puhe

Kelloniekkaa Päällikköä kaikki kehuivat,
hän oli aito, ryhdikäs ja jalo!
Ei tarvinnut kuin nähdä miten silmät hehkuivat,
niin tiesi: viisaudesta kertoo palo.

Merikortti Päällikön se merta esittää,
ei siinä ole hiventäkään maata.
Miehistökin riemukseen voi sitä ymmärtää,
ja kartanlukutaito voidaan taata.

”Mercatorin kääntöpiirit, navat, tasaajat
joutaa kaikki heittää samaan soppaan!”
Päällikkö näin julisti, ja miehet karjuivat:
”Sovinnaiset merkit romukoppaan!

Kartat ovat aivan turhan täynnä rantoja,
ne ovat merenkävijälle taakka!
Mutta meille Päällikkö toi parhaan kartoista –
valkoista ja tyhjää reunaan saakka!”

Hienoa, kun kapteeniin on täysi luottamus!
Kuultiin vasta meren ulapalla,
että hänen mielestänsä hoituu purjehdus
pelkkää kelloansa soittamalla.

Vakaat oli käskyt, mutta moni niistä voi
hämmennystä tuottaa kukaties:
”Suunta paapuuriin ja keula tyyrpuuriin ohoi!”
Mikä silloin eteen, ruorimies?

Keulapuomi peräsimeen joskus sotkeutui;
sekin riesa heidän piti kestää.
Termi kuului että laiva silloin ”kraukeutui”.
Tropiikissa se on paha estää.

Purjehtia täytyy, mutta se on vaikeaa.
Päällikkö ei ymmärtänyt mitään:
länsituuli suoraan länteen päin kun puhaltaa,
miksi kurssimme vie suoraan itään?

Mutta vaarat vältettiin ja rantaan saavuttiin,
vain hiukan vaivaa oli kapsäkeistä.
Maisema ei ollut ihan mitä toivottiin:
se koostui rotkoista ja järkäleistä.

Purjehtijain pettymystä hoiti Päällikkö
pahan päivän vitsivarastollaan.
Pilapuheille vain voihkii koko miehistö,
ja yhä murheellisempia ollaan.

Päällikkö otti grogista nyt kättä pitempää
ja litrakaupalla hän sitä kaasi.
Istuttiin ja ihasteltiin miestä ylevää,
kun puheen aloitti näin hieno fraasi:

”Hei maanmiehet, roomalaiset ja myös ystävät,
korvianne lainatkaa nyt vähän!”
Lainaus meni perille ja hurraat kiirivät,
eikä puhe suinkaan jäänyt tähän.

”Seilattu on monta kuuta, monta viikkoa
(neljä viikkoa on kuussa aina)
mutta vilaustakaan ei ole nähty Krauesta.
En kiistä, ettei mieltäni se paina.

Seilattu on viikko sekä päivä poikineen
(seitsemän kun viikossa on päivää),
Krauki, kaipuun täyttymys, vain tuntuu kaikonneen
– ei siitä ole nähty häivän häivää.

Kuulkaa tarkkaan! Viisi on siis tuntomerkkiä,
viisi varmaa, täysin tieteellistä,
joista aidon Krauen tuntee Krauen etsijä.
Näistä saatte hyötyä jos mistä!

Ensinnäkin maku. Se on onton rapea.
Se muistuttaa, jos joku kysyy multa,
takkia, kun vyötärö on liian kapea,
ja mukana on hiven virvatulta.

Aamu-unisuudessa on Krauki lyömätön:
on aamupala kello viiden tee,
ja tämän päivän lounas lienee tänään syömätön,
kun huomenna se vasta ruokailee.

Kolmas merkki: vitsit ovat sille vaikeita,
on turha käydä niiden kertojaksi;
sen voivotukset ovat silloin raskaan haikeita,
ja sanaleikki vetää vakavaksi.

Neljänneksi: uimakoppi hevosvetoinen
on kaunein mitä on, niin uskoo Krauki;
maisemasta moinen tekee hienon, herrttaisen –
onko näin, se kysymys jää auki.

Viidenneksi kunnianhimo. – Eri lajeista
tässä vielä tiedot tärkeimmät:
on höyhenpukuisia, jotka voivat puraista,
ja viiksekkäitä, jotka kynsivät.

Peruskrauet vaikka eivät mitään pahaa tee,
on niissä – siitä varoittaisin nyt –
Puijumeita –” yhtäkkiä Päällikkö vaikenee:
Paakari näet oli pyörtnyt.

